John Lukacs
Világrend Elemzések
2026/11

2026. november 4.

Fülöpp Kinga:
Önálló stratégia vagy alkalmazkodó külpolitika? – A FOIP változásai Japán külpolitikai gondolkodásában[1]

Vezetői összefoglaló

- A FOIP változásait elsősorban a külső geopolitikai környezet alakítja, különösen az Egyesült Államok változó térségbeli szerepvállalása és Kína növekvő gazdasági, politikai és katonai befolyása.
- A FOIP a japán külpolitika stratégiai alkalmazkodásának eszköze: egyszerre szolgálja az amerikai biztonsági elköteleződés fenntartását és a regionális partnerekkel való együttműködés erősítését.
- A FOIP „hídnarratívaként" működik Japán és partnerei között, mivel közös normákra és érdekekre épít, miközben lehetőséget biztosít az eltérő külpolitikai prioritások összehangolására.
- A koncepció rugalmassága egyszerre jelent előnyt és kockázatot: elősegíti a szélesebb körű együttműködést, ugyanakkor a különböző érdekek összehangolása a FOIP tartalmi kiüresedéséhez is vezethet.
- A FOIP jövőbeli eredményessége az alkalmazkodás és a stratégiai következetesség egyensúlyán múlik: Japánnak úgy kell erősítenie regionális kapcsolatait és bővítenie külpolitikai mozgásterét, hogy közben fenntartsa az amerikai szövetséget, és megőrizze a koncepció saját tartalmát.
- A középhatalmak szintén képesek alakítani a nemzetközi diskurzust és a regionális együttműködés kereteit, mozgásterüket azonban térbeli és kapacitásbeli korlátok határozzák meg. A politikai narratívák eredményessége ezért azon is múlik, hogy mennyire képesek alkalmazkodni a változó geopolitikai környezethez és a különböző szereplők érdekeihez.

Az elmúlt évek turbulens geopolitikai folyamatai rávilágítottak arra, hogy Japánnak újra kell gondolnia külpolitikai mozgásterét. Különösen az Egyesült Államok változó nemzetközi szerepvállalása kényszerítette a japán kormányzatot arra, hogy alkalmazkodjon az átalakuló biztonsági környezethez, miközben Kína növekvő befolyásával is szembe kell néznie. Ebben a folyamatban a Szabad és Nyitott Indo–Csendes-óceáni vízió (FOIP) a japán diplomácia egyik legfontosabb eszközévé vált: egyszerre szolgálja az amerikai szövetség fenntartását, a regionális partnerek összekapcsolását és Japán biztonsági érdekeinek érvényesítését.

1. Bevezetés

Abe Shinzō japán miniszterelnök 2016-ban hirdette meg országa modern külpolitikájának új alappillérét, a Szabad és Nyitott Indo–Csendes-óceáni víziót (*Free and Open Indo–Pacific*, FOIP). Az új irányelv fordulatot jelentett a japán diplomáciában, amely a második világháború óta inkább támaszkodott az ország nemzetközi szervezetekben betöltött szerepére, illetve még annál is jobban az Egyesült Államokkal kiépített szoros kapcsolatára, mintsem az aktív és független érdekérvényesítésre. A FOIP ezzel a hagyománnyal szakított, és megfogalmazta Japán saját, önálló külpolitikai érdekét. Bár első ránézésre ez teljesen új iránynak tűnhet, valójában felmerül a kérdés, hogy a FOIP valóban független külpolitikai irányelv-e, vagy a hetvenéves Amerika-barát diplomácia újszerű

[1] Fülöpp Kinga (fulopp.kinga@gmail.com), Kelet-Ázsia szakértő, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kelet-Ázsia Tanulmányok végzett hallgatója.
Köszönöm Eszterhai Viktornak, hogy tanácsaival segítette az elemzés megszületését.

© Fülöpp Kinga

lecsapódása. Jelen elemzés amellett érvel, hogy a FOIP nem egy statikus narratíva, hanem folyamatosan reagál saját környezetére, így garantálva Japán békéjét és biztonságát. A külső tényezők közül a legfontosabb az Egyesült Államok, amely Japán legfontosabb szövetségese, továbbá Kína és a régió többi országa, amelyek hatást gyakorolnak az indopacifikus térség biztonságára.

Az elemzés először bemutatja a FOIP víziójának kialakulását és fejlődését, majd megvizsgálja, hogy milyen hatást gyakoroltak rá az Egyesült Államok, Kína, illetve a régió államainak lépései, így rávilágítva arra, hogy e diplomáciai irányelv alapvető célja valójában az Amerikai Egyesült Államok benntartása a régióban, és ezáltal Japán biztonságának megőrzése.

2. A Szabad és Nyitott Indo–Csendes-óceáni vízió definíciója és változása

2.1. Történeti háttér

Japán a második világháborút követően passzív külpolitikát folytatott, és elsősorban gazdasági erejét fejlesztve erősítette érdekérvényesítő kapacitásait. Ennek egyik oka az 1947-ben elfogadott új alkotmány 9. cikkelye, amelynek értelmében Japán nem tarthat fenn hadsereget, és nem viselhet hadat külföldön. Az ország emiatt saját biztonságát legfőbb szövetségesén, az Egyesült Államokon keresztül igyekszik garantálni, amellyel 1952 óta több védelmi és együttműködési szerződést is kötött. Bár Japán azóta is tartja magát az alkotmányba foglaltakhoz, a valóságban az úgynevezett „béke klauzula” többszöri át- és újraértelmezésen esett át. Ennek következtében a japán honvédelmi erők már több ízben beavatkoztak külföldi eseményekbe is. Ezek között a legfontosabb az Öböl-háború (1991) alatti szerepvállalás volt. Japán egyrészt pénzügyi támogatást nyújtott az Egyesült Államoknak, másrészt a harci cselekmények befejezése után saját zászlójuk alatt aknakereső hajókat küldtek a térségbe. Később, a terrorellenes háború idején a japán kormányzat meghirdette a „Szabadság és Jólét Íve” elnevezésű diplomáciai alapelvet, amellyel a közel-keleti és kelet-európai (eurázsiai) térség demokratikus átmenetében kívántak segédkezni. Ez a két intézkedés rámutat arra, hogy a japán külpolitika már az ezredforduló környékén is hajlamos volt az amerikai érdekekhez igazodva artikulálni saját érdekeit, miközben a kormányzat azt szuverén politikai érdekként kommunikálta.

2.2. A FOIP megszületése: A nairobi-i beszédtől a hanoi-i beszédig

Abe Shinzō először 2007-ben beszélt a FOIP koncepciójáról Új-Delhiben, ahol Indiát és Japánt nevezte a térség két legfontosabb, demokratikus értékeken nyugvó államának, amelyeknek történeti felelőssége a régió békéjének és biztonságának megőrzése. Ezen beszédében beszélt először az Indiai- és a Csendes-óceán összefolyásáról, és az így létrejövő új politika-földrajzi fogalomról. Bár akadémiai körökben ez a koncepció már korábban is létezett, a politikai kommunikációban ekkor jelent meg először.[2]

Ez a kezdeményezés először megrekedt, miután Abe 2009-ban elvesztette a választásokat, és az új kormányzat Hatoyama Yuiko miniszterelnöksége alatt egy Kína-barát külpolitikát igyekezett megvalósítani a Kelet-Ázsiai Közösség keretein belül.[3] A 2012-es újraválasztásával azonban Abe új lendületet adott külpolitikai reformjának, 2013-ban így öt új alappillérrel[4] bővült a japán külpolitika, ami megalapozta a FOIP hivatalos 2016-os meghirdetését.[5]

[2] ABE, Shinzo: Confluence of the Two Seas. Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2007.08.22. [online, 2026.01.22.]
[3] HATOYAMA, Yukio: Japan’s New Commitment to Asia - Toward the Realization of an East Asian Community. Prime Minister of Japan and His Cabinet, 2009.11.15. [online, 2026.01.22.]
[4] 1. Vélemény- és szólásszabadság; 2. Joguralom a tengereken; 3. Szabad, nyitott és összekapcsolódó gazdaságok megvalósítására való törekvés; 4. Kultúrközi kapcsolatok; 5. Fiatalok cserekapcsolata
[5] ABE, Shinzo: The Bounty of the Open Seas: Five New Principles for Japanese Diplomacy. 2013.01.18. [online, 2026.01.31.]

Végül a Szabad és Nyitott Indo–Csendes-óceáni stratégia meghirdetésére Kenyában került sor. A koncepció alapja az Indiai- és a Csendes-óceán stratégiai összeolvasztása, és így egy új földrajzi régió létrehozása. A FOIP célja, hogy ebben a turbulens, ugyanakkor gazdaságilag és stratégiailag egyaránt meghatározó régióban érvényesítse a *rule of law* elvét, és így fenntartsa a nemzetközi rendet.[6] A vízió meghirdetése óta viszont megfigyelhető a narratíva állandó finomhangolása és jelentéskörének folyamatos és újraértelmezése a változó nemzetközi viszonyok hatására.

Már a FOIP 2007-es első verziója, és a 2016-ban hivatalosan meghirdetett stratégia között is jelentős különbség figyelhető meg. Abe Shinzō indiai beszéde elsősorban geopolitikai és biztonságpolitikai logikát követett: az Indiai- és a Csendes-óceán stratégiai összekapcsolása, a tengeri útvonalak szabadsága, valamint a demokratikus tengeri hatalmak – Japán, India, Ausztrália és az Egyesült Államok – informális együttműködése állt a középpontban. Ezzel szemben a 2016-ban hivatalosan meghirdetett FOIP egy lényegesen szélesebb és inkluzívabb koncepciót képviselt, amely Kínával szemben is barátságos hangnemet ütött meg.[7] 2018-ban újabb változtatásként a FOIP megnevezése stratégia helyett vízióként jelent meg a hivatalos kormányzati anyagokban.[8] Ez a változás a szavak játékának tűnhet, de valójában komoly politikai üzenete van. Míg a stratégia konkrét lépéseket és célokat határoz meg, addig a vízió egy sokkal megfoghatatlanabb fogalom, amely teret enged az egyéni interpretációnak és az eltérő megvalósítási mechanizmusoknak.

Kishida Fumio miniszterelnöksége idején (2021–2024) a FOIP vízióját kiterjesztették. Céljait nem csupán regionális hatókörben, hanem globálisan kívánták érvényesíteni. Az új FOIP, avagy FOIO (Free and Open International Order) a nemzetközi jogon alapuló rend globális védelmét célozta.[9] A globalizációra többek közt azért volt lehetőség, mert 2020-tól kezdve egyre több ország emelte be a FOIP vízióját vagy egy ahhoz hasonló koncepciót a saját külpolitikájába – ilyen volt például az Egyesült Királyság, az Európai Unió, Németország vagy Hollandia. Egyértelművé vált, hogy már nem csupán a régió országai kísérik figyelemmel a térség alakulását, hanem külső szereplők is. Az újabb FOIP vízió hivatalos bejelentésére ismét Indiában került sor, ahol Kishida a koncepció fejlesztését az erőviszonyok megváltozásával indokolta, a kezdeményezésnek pedig nem kisebb feladatot tűzött ki, mint hogy *irányadó perspektívaként* szolgáljon a nemzetközi közösség számára.[10] A Kishida-kormányzat értelmezésében a FOIO a FOIP normatív és földrajzi kiterjesztéseként értelmezhető, amely ugyanakkor jelentősen meghaladja elődjének ambícióit. A megvalósítása éppen ezért olyan érdekérvényesítő kapacitásokat igényelt, amellyel Japán nem rendelkezett. A 2022-es új Nemzetvédelmi Stratégia valószínűleg részben ezen hiány kiküszöbölését is célozta.

Ekkor jelentek meg először olyan kritikák is, amelyek rávilágítottak a FOIP és az Egyesült Államok kapcsolatára. A szoros amerikai–japán kapcsolat révén jogosan merült fel a kérdés, hogy a jog, amelyet Japán propagál, univerzális alapokon nyugszik-e, vagy csupán az amerikai érdekek újracsomagolása.[11]

---

[6] ABE, Shinzo: Address by Prime Minister Shinzo Abe at the Opening Session of the Sixth Tokyo International Conference on African Development (TICAD VI). Prime Minister of Japan and His Cabinet, 2016.08.27. [online, 2026.01.22.]
[7] HOSOYA, Yuichi: FOIP 2.0: The Evolution of Japan's Free and Open Indo-Pacific Strategy. *Asia-Pacific Review*, 26:1 (2019) 18–28. https://doi.org/10.1080/13439006.2019.1622868
[8] ABE, Shinzo: Policy Speech by Prime Minister Shinzo Abe to the 196th Session of the Diet. Prime Minister's Office of Japan, Tokyo, 2018.01.22. [online, 2026.03.16.]; ABE, Shinzo: Policy Speech by Prime Minister Shinzo Abe to the 198th Session of the Diet. Prime Minister's Office of Japan, Tokyo, 2019.01.28. [online, 2026.03.16.]
[9] Government of Japan: National Security Strategy of Japan. Cabinet Secretariat, Tokyo, 2022.12.16. [online, 2026.03.16.]
[10] KISHIDA, Fumio: Policy Speech by Prime Minister KISHIDA Fumio at the Indian Council of World Affairs (ICWA): Japan's New Plan for a "Free and Open Indo-Pacific" — Together with India, as an Indispensable Partner. World and Japan Database, Tokyo, 2023.03.20. [online, 2026.03.16.]
[11] HAKATA, Kei – AIZAWA, Tasuku – CANNON, Brendon J.: Japan's Strategic Messaging for a 'Free and Open International Order (FOIO)': Can It Preserve its Indo–Pacific Achievements? *Focus Asia: Perspective and Analysis*, (2024).

Ishiba Shigeru (2024–2025) némiképp visszavett elődje globális ambícióiból, és ismét a FOIP regionális törekvéseire helyezte a hangsúlyt. Ugyanakkor nem hagyott fel teljesen a FOIO propagálásával sem. Az új koncepció szerint a FOIP a FOIO regionális leképeződésévé vált,[12] miközben megfogalmazta az ázsiai NATO gondolatát is. Ezzel egy, a NATO-hoz hasonló katonai együttműködésre bízta volt az Indo–Csendes-óceáni térség békéjét és biztonságát.[13] A koncepció nem nyerte el a szélesebb politikai szcéna tetszését, ezért Ishiba lemondásával a közbeszédből el is tűnt.

A FOIP legújabb verzióját Takaichi Sanae miniszterelnökasszony 2026. május 2-án mutatta be Hanoiban tett látogatása keretében. A FOIP negyedik verziója immár a biztonsági kapacitások fejlesztése mellett a technológiai együttműködést is beemelte a koncepcióba, reflektálva a mesterséges intelligencia térnyerésére, és a benne rejlő lehetőségekre és kihívásokra.[14] Takaichi beszédében hangsúlyozta az ellátási láncok sérülékenységét is, példaként felhozva a Hormuzi-szorosi válságot, amely arra kényszeríti a kelet-ázsiai térség országait, hogy fejlesszék tárolókapacitásaikat, és alternatív megoldásokat keressenek. A hanoi-i beszéd emellett kiemelte a vízió rugalmasságát és alkalmazkodóképességét, kiemelve, hogy a *„a FOIP senkire sem kényszerít rá semmit. Rugalmasan fejlődött, befogadva a sokféle véleményt és alkalmazkodva a kor szelleméhez. A ti hangotok táplálja és alakítja – ez a FOIP lényege."* [15] E szemléletmód kihangsúlyozásával Japán akarva akaratlanul is szembehelyezkedett a Trump-adminisztráció által képviselt diplomáciai magatartással. Ugyanakkor a hivatalos dokumentumban továbbra is az Egyesült Államok szerepel legfőbb partnerként, a hívószavak pedig továbbra is a szabadság, a szabály alapú rend stb. – azaz olyan értékek, amelyeket hagyományosan az USA vezette világrenddel azonosítottak, bár az új kormányzat miatt a szövetségesek bizaloma komolyan megingott.[16]

2.3. De miért változik a FOIP?

Ahogy az a történeti áttekintésből is kirajzolódik, a FOIP a meghirdetése óta már többször változott. Ez részben belpolitikai okokra vezethető vissza, pontosabban a miniszterelnökök cserélődésére. Ugyanakkor nem jelenthető ki, hogy kizárólag ez befolyásolná a víziót, hiszen egyrészt ezek a miniszterelnök egyazon pártból, a Liberális Demokrata Pártból kerültek ki, másrészt olyan változás is megfigyelhető, amely ugyanazon miniszterelnök, Abe Shinzō kormányzása alatt történt. A korábbi kutatások rámutattak, hogy legalább három FOIP verzió különíthető el egymástól, emellett megfigyelhető a kezdetben regionális kezdeményezés globalizációja is, amit a változó kihívásokkal magyaráztak. Kezdetben ugyanis a FOIP elsősorban regionális kihívásokra reagált, míg később már globális befolyásoló tényezők is közre játszottak alakulásában.[17] Ez azonban továbbra sem válaszolja meg azt a kérdést, hogy *miért* változik a FOIP? *Miért* reagál a régióján kívüli kihívásokra? Ennek megértéséhez elkerülhetetlen Japán környezetének megvizsgálása, kezdve a legfontosabb befolyásoló tényezővel: az Amerikai Egyesült Államokkal.

---

[12] ISHIBA, Shigeru: Policy Speech by Prime Minister Ishiba to the 214th Session of the Diet (第二百十四回国会における石破内閣総理大臣所信表明演説). Prime Minister's Office of Japan, Tokyo, 2024.10.04. [online, 2026.03.16.]
[13] ISHIBA, Shigeru: Japan's New Security Era: The Future of Japan's Foreign Policy. Hudson Institute, 2024. [online, 2026.03.16.]
[14] A három új irányelv a következő: 1) a mesterséges intelligencia és az adatok korának megfelelő gazdasági infrastruktúra kiépítése, ideértve az energiaellátási lánc és a kritikus anyagok ellátási láncának ellenálló képességének megerősítését; 2) a gazdasági növekedési lehetőségek közös kialakítása a köz- és magánszféra közötti együttműködés és a szabályok megosztása révén; 3) a biztonsági területen való együttműködés erősítése a regionális béke és stabilitás biztosítása érdekében.
[15] TAKAICHI, Sanae: Foreign Policy Speech. Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2026.05.02. [online, 2026.10.08.]
[16] Ministry of Foreign Affairs of Japan: The Updated Free and Open Indo-Pacific: To be more resilient and prosperous together. 2026.05.02. [online, 2026.10.08.]
[17] HAKATA et. al, 2024.;YOSHIMATSU, Hidetaka: The Development of Japan's Indo-Pacific Strategy: Security Concerns and Instrumental Principles. *Global Policy*, 16:4 (2025) 579–588. doi: 10.1111/1758-5899.70006.; BALDAUFF, Nico – NAGY, Stephen: Reboot, Continuity, or Adaptation? Making Sense of Japan's FOIP Vision Update in the Context of China and Taiwan. *Chinese Political Science Review*, (78) (2024) 77–121.

3. A FOIP peremfeltételei

Az Indo–Csendes-óceán elsősorban nem földrajzi, hanem politikai régió. A fogalom még a 20. századi német geopolitikában jelent meg, de a 2000-es évektől jelentős teret nyert a geostratégiai értelmezésekben. A két óceán összevonásával egy olyan földrajzi „szuperrégió" jött létre, amely mind történelmileg és kulturálisan, mind gazdaságilag és kereskedelmileg, sőt, katonailag is meghatározó.[18] Nem utolsó sorban, ebben a régióban található a világ két legnagyobb gazdasága is: az Amerikai Egyesült Államok és a Kínai Népköztársaság, így az Indo-Csendes-óceán geopolitikai koncepciója egyértelműen fontos sarokpont a kibontakozó nagyhatalmi versenyben.[19]

3.1. Az Amerikai Egyesült Államok

Az Egyesült Államok és Japán kapcsolata egészen a 19. század közepére nyúlik vissza, amikor Japán hosszú évtizedek után végül amerikai nyomásra megnyitotta kapuit a nemzetközi kereskedelem előtt. Ezt követően a szigetország gyors modernizáción ment keresztül, majd elkezdte kiépíteni saját gyarmatbirodalmát. E folyamat következtében került szembe a II. világháború alatt az Egyesült Államokkal, amely végül 1945-ben vereséget mért rá. A két ország modernkori kapcsolat-dinamikája ekkor alakult ki.[20] Mivel Japán számára az új alkotmány megtiltotta a hadsereg fenntartását és a háború viselését, az Egyesült Államok vált az ország biztonságának letéteményesévé. Ennek megfelelően Japán már a 20. század második felében is gyakran igazodott az Egyesült Államok narratíváihoz. Így vált belőle végül a demokrácia élharcosa, amely gondolat a Szabadság és Jólét Íve kezdeményezésben jelent meg először.[21]

A 21. század azonban jelentős nemzetközi átrendeződést hozott. A Szovjetunió összeomlásával és a javuló amerikai-kínai viszony miatt a kelet-ázsiai térség jelentősége csökkent. Ezzel szemben a fundamentalista iszlám terjedése komoly biztonsági fenyegetéssé vált, amely a 2001. szeptember 11-i terrortámadással érte el a tetőpontját. A támadásra válaszul az Egyesült Államok meghirdette a terror ellenes háborút, és ezzel a közép-ázsiai államok váltak külpolitikájának prioritásává.[22] A Közel-Kelet stabilitása emellett az ott található energiatartalékok miatt is kiemelt kérdéssé vált, az olajválságok ugyanis megmutatták a fejlett világ számára, hogy nem csupán a fejlődő államok függnek tőlük, hanem vice versa.

Az Egyesült Államok prioritásainak megváltozását Japán számára jól demonstrálta a 2012-es Senkaku incidens, amelynek során a Kínai Népköztársaság megsértette Japán tengeri határait. Az Egyesült Államok reakciója ekkor némiképp váratlan helyzetet teremthetett a japán kormányzat számára, mivel egy évvel korábban még úgy tűnt, az Obama-adminisztráció hajlandó ismét a kelet-ázsiai térségnek nagyobb figyelmet szentelni a Pivot to Asia – később Rebalance to Asia – külpolitika keretein belül.[23]

A Senkaku-szigetek a nemzetközi jog értelmében Japán részét képezik, ám Kína ezt vitatja, és ezt katonai lépésekkel is kommunikálja. A 2000-es években többször is megsértették a sziget szuverenitását, amire a japán kormányzat bánatára az Egyesült Államok nem reagált semmit. Először Barack Obama elnök

[18] Történeti és kulturális szempontból az Indo-Csendes-óceáni térség magába foglalja mind az emberiség bölcsőjét (Afrikát), mind pedig számos olyan területet, amelynek kultúrája nyomot hagyott az emberi civilizáción (pl.: India, Kína, Arab-félszigetet). Ma a régió a világ termelésének 60%-át állítja elő, és hasonló részesedése van a globális tengeri áruforgalomban is. Különösen fontos a fosszilis energiahordozók kitermelése és szállítása, aminek jelentős része szintén itt történik. Az Indiai- és a Csendes-óceánon továbbá több olyan stratégiai és fojtópont található, például a Hormuzi- és a Malaka- szoros, amelynek zavartalan működtetése nemzetközi érdek.
[19] KHURANA, Gurpreet S.: What is the Indo-Pacific? The New Geopolitics of the Asia-Centred Rim Land. In: *Geopolitics by Other Means: the Indo-Pacific Reality*. Ledizioni, 2019, 13–32.
[20] TOTMAN, Conrad: *Japán Története*. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.
[21] ASŌ, Tarō: Arc of Freedom and Prosperity: Japan's Expanding Diplomatic Horizons. Minister for Foreign Affairs, 2006.11.30. [online, 2026.01.22.]
[22] MAGYARICS Tamás: *Az Egyesült Államok Külpolitikájának Története*. 2nd ed., Antall József Tudásközpont, Budapest, 2014.
[23] CAMPBELL, Kurt: *The Pivot*. Twelve, New York, 2016.

emelt szót Kína jogsértése ellen a 2012-es incidenst követően, de üzenetében csupán felszólította Pekinget, hogy tartsa tiszteletben a nemzetközi jogot, amely Japánnak ítéli a vitatott területet.[24]

Japán számára ez az incidens komoly felismeréshez vezetett: világossá vált, hogy az Egyesült Államok nem szándékozik katonai lépéseket tenni Japán érdekeinek védelmében.

3.2. A Kínai Népköztársaság

A kínai civilizáció történelmileg meghatározó hatást gyakorolt a térség viszonyaira. Ez a „civilizációs öntudat" jelenik meg a KNK 21. századi bel- és külpolitikájában is. A kínai reformpolitika robbanásszerű sikerének köszönhetően Kína példátlan gazdasági fellendülésen ment keresztül az 1970-es évek második felétől. Az ország gazdasága a 2001-es Kereskedelmi Világszervezethez (WTO) való csatlakozását követően újabb lendületet kapott, ami a kelet-ázsiai erőviszonyok megváltozásához vezetett.[25] Japán mindaddig stabilan birtokolta a legnagyobb ázsiai gazdaság címét, és a világranglistán is az előkelő második helyen állt, de az 1990-es évektől kezdődően gazdasága valójában stagnált, és a 2008-as gazdasági válság következtében további hátrányra tett szert Kínával szemben.

A külpolitikai szemléletváltás hasonlóan drasztikus átalakuláson esett át. Az 1970-es évektől a kínai vezetés tartózkodott az aktív konfrontációtól, így a határozott érdekérvényesítéstől is, ám Hszi Csin-ping kormányzása alatt (2013–) a kínai külpolitika száznyolcvan fokos fordulatot vett. Kína ma már nyíltan vállalja politikai vezetőszerepét nem csupán közvetlen térségében, hanem azon túl is, és aktív szerepet kíván vállalni a világkormányzásban, illetve annak – egyesek szerint szükségszerű – megreformálásában.[26]

Kína új, modern külpolitikája több szempontból is megbolygatta a status quot. Gazdasági túlsúlya érezhető nem csupán Ázsiában, hanem az egész világon. Globális kezdeményezései – pl.: BRICS, BRI stb. – alternatív lehetőségeket kínálnak a hagyományos „nyugati" megoldások mellé. A *soft* és *hard power* (narratívák, ill. katonai és gazdasági kapacitásnövelés) tudatos fejlesztése további konfrontációk lehetőségét vetíti előre. A FOIP szempontjából külön fontos kiemelni az A2/AD stratégiát, amellyel Kína saját katonai biztonságát kívánja elérni azáltal, hogy olyan haderőt fejleszt, amely szükség esetén megakadályozhatja az ellenfél szabad mozgását a területen belül.[27] Éppen ezért a FOIP és az A2/AD stratégia ellentétpárként is értelmezhető.

A növekvő kínai jelenlét és a csökkenő amerikai figyelem végső soron arra ösztönözte Japánt, hogy létrehozzon egy olyan stratégiát, amellyel elérheti, hogy az Egyesült Államok figyelme ismét a kelet-ázsiai térségre szegeződjön. Ez a stratégia a FOIP.

4. A FOIP eszköztára

A Szabad és Nyitott Indo–Csendes-óceáni vízió Japán válasza volt a régió erőviszonyainak megváltozására.[28] Elsődleges célja pedig az, hogy az Egyesült Államok figyelmét ismét a kelet-ázsiai térségre terelje, így garantálva Japán biztonságát. Ennek elérése érdekében több ponton is igyekszik felhívni Washington figyelmét a kezdeményezésre.

Egyrészt a FOIP számos olyan régiót lefed, amely az Egyesült Államok számára kulcsfontosságú. Ilyen Kelet-Ázsia, Délkelet-Ázsia és Dél-Ázsia, amelyek gazdasági, stratégiai, kereskedelmi, technológiai

[24] CAMOÇA GONÇALVES DE OLIVEIRA, Ana: Assessing Neutrality: The United States' Role in the Diaoyu Islands Dispute. E-International Relations, 2022.06.24. [online, 2026.03.02.]
[25] HUDDLESTON, Tom: "Carly Fiorina Says the Chinese "Don't Innovate."" TIME, 2015.05.26. [online, 2026.02.03.]
[26] PANG, Zhongying: From Tao Guang Yang Hui to Xin Xing: China's Complex Foreign Policy Transformation and Southeast Asia. *Trends in Southeast Asia*, no. 7 (2020), Yusof Ishak Institute.
[27] MERANER, Franz – ROMERO, Lisa: "China's Anti-Access/Area-Denial Strategy." The Defence Horizon Journal, 2023.02.09. [online, 2026.03.19.]
[28] Vörös Zoltán – Györgyi Dávid: The Changing Power Dynamics of the East Asian Region? The Escalating China–Japan Relations. *Nemzet és Biztonság*, 18:4 (2025) 67–82.

stb. szempontból kiemelt partnerek. A Közel-Kelet egyaránt fontos az energiahordozók és a nemzetbiztonság (terrorizmus) szempontjából. Afrika szintén egy olyan tényező, amely komoly hatást gyakorolhat a világ jövőjére. Másrészt a kezdeményezés olyan célokat fogalmaz meg, amelyek rezonálnak az Egyesült Államok által hangoztatott értékekre. Ilyen például a joguralom (*rule of law*) és a nemzetközi rend védelme. Nem utolsó sorban pedig a FOIP a földrajzával feleleveníti a *rimland* elméletet, amely az USA stratégiájának elméleti hátterét adta a hidegháború alatt. A peremterületek lefedése egy olyan taktika, amely egy geopolitikai versenyt már megnyert az amerikaiaknak, és különösen hangosan visszhangozhat most, hogy a második hidegháború elmélete akadémiai diskurzusok témájává vált.

4.1. A FOIP vízió változása az Egyesült Államok külpolitikájának tükrében

A japán külpolitika már a FOIP meghirdetése előtt is érzékeny volt az Egyesült Államok világlátására. A korábban említett „Szabadság és Jólét Íve" nevű külpolitikai kezdeményezés, valamint az alkotmány 9. cikkelyének többszöri át- és újraértelmezése könnyen párhuzamba állítható a washingtoni kormányzat prioritásaival. A FOIP esetében szintén jól dokumentálható ez a követő magatartás.

Már a koncepció meghirdetését megelőzően is akadnak olyan esetek, ahol a japán politikai vezetés figyelembe veszi amerikai szövetségesének álláspontját, és egyértelmű utalást tesz rá. Ez alatt a 2007-ben és 2012-ban publikált Armitage–Nye jelentés értendő, amely elmarasztalóan fogalmazott Japán geopolitikai szerepével kapcsolatban.[29] Abe Shinzō miniszterelnök első beszéde, amelyben „létrehozta" az Indo–Csendes-óceáni régió politikai fogalmát, valamint 2012-es „Japan is Back" című beszéde a CSIS-ben[30] Japán védőbeszédeként értelmezhető. Mindkettőben Japán 21. századi szerepvállalását és aktív külpolitikai kezdeményező szerepét emelte ki.

A Senkaku-szigeteki incidens után a japán külpolitika szintén nem késlekedett, hogy az Obama-adminisztráció által hangoztatott nemzetközi rend védelmét diplomáciai küldetésének kiemelt szempontjává emelje. A 2013-ban meghirdetett öt új külpolitikai alappillér később a FOIP-ban is visszaköszönt valamilyen formában.[31]

Érdemes még kiemelni Oroszország Ukrajna ellen indított háborúját 2022-ben. Az akkori Biden-adminisztráció komoly figyelmet szentelt és támogatást biztosított az ukránoknak, így az Egyesült Államok prioritása ismét nyugatra sodródott. Ebből kifolyólag a Kishida-kormányzat 2023-ban a FOIP globalizációja mellett döntött, ezáltal a vízió értelmezési keretet biztosíthatott még egy ennyire távoli régiónak is, és a japán kormány egyértelmű támogatásáról biztosította az Egyesült Államokat.

A Trump adminisztráció „America First" politikája felvetette a kérdést, hogy vajon egy fegyveres konfliktus esetén az Egyesült Államok hajlandó lenne-e megsegíteni szövetségeseit. Az új kormányzat NATO szkepticizmusa megmutatkozott a 2025-ös Nemzeti Biztonsági Stratégiában is, ahol az egyik célkitűzésként az európai országok *saját lábra állása* és *saját védelmükért való elsődleges felelősségvállalás elérése* volt.[32] Ez vezethetett az Ishiba-kormányzat azon elképzeléséhez, hogy létre kell hozni egy ázsiai NATO-t, ezáltal intézményesítetten biztosítva az amerikai erők jelenlétét a térségben.

A fentebb említett történések rámutatnak, hogy a japán külpolitika fejlődése szorosan összefügg az amerikai külpolitika változásával. Kijelenthető, hogy a japán kormányzat érzékeny legfőbb szövetségesének nemzetközi szerepvállalására, és ebből kifolyólag – a FOIP látszatának ellenére – reaktív külpolitikát

[29] ARMITAGE, Richard – NYE, Joseph: *CSIS Report: The U.S.-Japan Alliance - Getting Asia Right through 2020*. Center for Strategic and International Studies (CSIS), Washington, D.C., 2007.; ARMITAGE, Richard – NYE, Joseph: *A Report of the CSIS Japan Chair: The U.S.-Japan Alliance - Anchoring Stability in Asia*. Center for Strategic and International Studies (CSIS), Washington, D.C., 2012.
[30] ABE, Shinzo: Japan is back. Prime Minister of Japan and His Cabinet, 2013.02.22. [online, 2026.01.22.]
[31] ABE, 2013.
[32] The White House: National Security Strategy. The White House, Washington, DC, 2025. [online, 2026.03.16.]

folytat, amelynek során az Egyesült Államokhoz igazodik. Ugyanakkor megfigyelhetők anomáliák is: a FOIP egyes változásai ugyanis nem egyeztethetők össze az Egyesült Államok külpolitikájával. Ilyen például magának a FOIP-nak a meghirdetése, amelyet 2016-ban nem indokoltak az Egyesült Államok belső avagy külső eseményei. Egy másik jó példa a stratégia 2018-as vízióvá minősítése, ami inkább meglepetésként hathat az amerikai külpolitika ismeretében. Ez azt jelenti, hogy a japán külpolitika más szereplők véleményére is érzékeny.

4.2. A FOIP vízió változása a Kínai Népköztársaság és a régió külpolitikájának tükrében

A FOIP változásának teljes megértéséhez nem elegendő tehát kizárólag az Egyesült Államok külpolitikájának vizsgálata. A Kínai Népköztársaság, valamint Japán regionális szövetségesei – különös tekintettel az ASEAN tagállamokra és Indiára – szintén fontos részei az egyenletnek.

Egyrészt figyelembe kell venni a kínai külpolitika változását: a határozott és nyílt érdekérvényesítést, a regionális és globális szerepvállalást és a tudatos nagyhatalmi célkitűzéseket.[33] Az elmúlt tíz évben meghirdetett globális stratégiák, köztük a 2013-ban meghirdetett, majd 2015-ben kormányzati szinten is publikált Övezet és Út Kezdeményezés, már egyértelműen a környező és a távolabbi régiók aktív átformálását célozták.[34] Ez azonban előnytelenül hathat Japán érdekérvényesítő képességére.

Egy másik jelenség, amely jól demonstrálja, hogy japán más szövetségesei is képesek hatni a FOIP alakulására, magának a FOIP-nak a japán átértelmezése, azaz a stratégia vízióvá minősítése. Ez azzal magyarázható, hogy a FOIP elsősorban katonai értelmezésként jelent meg az Egyesült Államok diplomáciájában: a Csendes-óceáni katonai parancsokságot 2018-ban USINDOPACOM-ra nevezték át.[35] Ez azonban Japán többi szövetségesét, amelyek a semlegesség vagy a *hedging* stratégiákat részesítik előnyben, távolságtartásra késztethette, mivel az addig inkluzív narratíva egyértelműen Kína ellenes hangnemet ütött meg. A startégiából vízióra váltás ezt a feszültséget kívánta feloldani, mivel így a cél lett az elsődleges, a megvalósítási mód pedig nagyobb szabadságot kapott.

Ezek alapján kijelenthető, hogy a FOIP reaktív külpolitikai stratégia, ahogyan arra Takaichi Sanae miniszterelnök 2026-os májusi beszédében is rámutatott. A vízió épp úgy érzékeny Japán elsődleges szövetségesének, az Egyesült Államoknak nemzetközi magatartására, mint az ország regionális partnereinek hozzáállására.

A fentebb ismertetett információk tükrében felállítható egy akció-reakció táblázat (1. ábra), amely jól szemlélteti a FOIP reaktív mivoltát, ugyanakkor rámutat arra is, hogy bizonyos esetekben az Egyesült Államok is figyelemmel kísérte Japán külpolitikájának változását. Erre nem csupán a FOIP beemelése, hanem az Obama adminisztráció által 2011-ben meghirdetett Pivot to Asia (később: Rebalance to Asia) külpolitika is példaként szolgál.

[33] Vörös Zoltán: Kínai geopolitika a 21. században – A globális világrend megkérdőjelezése? *Eurázsia Szemle*, 2:1 (2022) 8–28.
[34] Eszterhai Viktor: Az Új Selyemút. *Eszmélet*, 109:1 (2016) 116–131.
[35] U.S. Indo-Pacific Command: History of United States Indo-Pacific Command. [online, 2026.03.19.]

AKCIÓ	REAKCIÓ
2007: Armitage–Nye jelentés	2007: Abe Shinzō új-delhi-i beszéd
2009-2010: Hatoyama-kormányzat Kína barát külpolitikája	2011: Pivot to Asia
2012: Armitage–Nye jelentés	2012: Abe Shinzō beszéde a CSIS-ben
2012: Obama állásfoglalása a Senkaku-szigetek kapcsán	2013: öt új külpolitikai alappillér
2015: Övezet és Út Kezdeményezés meghirdetése	2016: FOIP stratégia meghirdetése[36] *2017: FOIP beemelése az USA külpolitikájába*
2018: USINDOPACOM létrehozása	
→ *Regionális szövetségesek aggályai*[37]	2018: FOIP vízióvá alakulása
2021-: Kína globális kezdeményezései 2022: orosz-ukrán háború, Egyesült Államok támogatása	2023: FOIP vízió globalizációja – FOIO
2025: Trump második elnöksége, America First politika	2025: Ázsiai NATO gondolata

5. Konklúzió

Az elemzés rámutatott, hogy a FOIP változása mögött elsősorban nem a japán kormányok váltakozása áll, hanem Japán szövetségeseinek, különösképpen az Egyesült Államoknak a viselkedése. Emellett láthatóan a kínai külpolitikára is reagál a kezdeményezés. Ezzel kapcsolatban azonban érdemes még feltenni azt a kérdést is, hogy mi is pontosan a FOIP vízió szerepe a japán külpolitikai stratégiában? Mi a célja a koncepciónak, és ez hogyan függ össze annak rugalmasságával?

Japán közvetlen környezetében az erőviszonyok jelentős mértékben átalakultak, ami az ország biztonsági környezetének és a második világháború utáni biztonsági berendezkedésnek az újraértékelését tette szükségessé. A hagyományosan a nyugati szövetségi rendszerhez kötődő Japánnak egyszerre kell szembenéznie Kína gazdasági, politikai és katonai megerősödésével, valamint az Egyesült Államok változó térségbeli szerepvállalásával. A japán politikai elit ebben a helyzetben az ország biztonságának fenntartására törekszik, ehhez azonban regionális és globális partnereinek bevonására is szüksége van. E partnerek külpolitikai érdekei és prioritásai ugyanakkor jelentősen eltérhetnek egymástól. Míg az Egyesült Államok a nagyhatalmi versengés során saját nemzetközi pozícióinak megőrzésére és megerősítésére törekszik, addig számos regionális állam számára az egyensúlyozás, a békés környezet fenntartása és a nagyhatalmi szembenállástól való távolságtartás is fontos szempont. Japánnak ezért olyan külpolitikai keretre van szüksége, amely lehetővé teszi az eltérő érdekek összehangolását, és teret biztosít a különböző szereplők együttműködésének.

Ezt a szerepet tölti be a Szabad és Nyitott Indo–Csendes-óceáni vízió (FOIP), amely kerüli a nyílt ellenségkép kialakítását, és a közös érdekekre, illetve célokra helyezi a hangsúlyt. Ugyanakkor olyan normákra és értékekre is hivatkozik – például a szabályokon alapuló nemzetközi rendre (*rules-based order*) és a nemzetközi jog védelmére –, amelyek az Egyesült Államok számára is fontosak, és hozzájárulhatnak

[36] A FOIP 2016-os meghirdetését ugyanakkor akcióként is lehet értékelni, amelyre reagált az Egyesült Államok, majd később Japán más szövetségesei, például az ASEAN tagállamok, Ausztrália, európai országok azzal, hogy beemelték a víziót a saját külpolitikájukba.

[37] A térség országai kritikával illették a katonai perspektíva beemelését, ami az Egyesült Államok lépésére adott reakcióként is értelmezhető, ugyanakkor okozta is a FOIP vízióvá alakítását.

az amerikai szerepvállalás fenntartásához a térségben. A FOIP így hídnarratívaként szolgál Japán és partnerei között: kellően rugalmas ahhoz, hogy különböző érdekeket foglaljon közös keretbe, ugyanakkor elég konkrét ahhoz, hogy a külpolitikai döntéshozatalra is hatást gyakoroljon. Ez a kettősség teszi a víziót egyszerre hatásossá és sérülékennyé. Fennmaradása ezért nagymértékben függ attól, hogy a mindenkori japán kormányok képesek-e továbbra is összehangolni partnereik érdekeit és motivációit egyetlen narratíva alatt anélkül, hogy a koncepció tartalma kiüresedne, vagy a külső elvárásokhoz való alkalmazkodás során Japán külpolitikája ellentmondásba kerülne saját céljaival.

Japán külpolitikájának elemzése arra is rámutat, hogy a középhatalmak a nagyhatalmi erőviszonyok által meghatározott nemzetközi rendszerben is rendelkeznek önálló mozgástérrel, és képesek lehetnek befolyásolni az átalakuló világrend alakulását. Bár a politikai narratívákat gyakran elsősorban a nagyhatalmak eszközeként értelmezik, a FOIP példája azt mutatja, hogy egy középhatalom is képes olyan koncepciót kialakítani, amely nemcsak a hasonló vagy kisebb súlyú államok, hanem akár a nagyhatalmak politikai vezetőinek gondolkodására és döntéseire is hatást gyakorolhat. Ennek jelentősége különösen nagy a jelenlegi geopolitikai környezetben, amelyet Kína felemelkedése és az Egyesült Államok nemzetközi szerepvállalásának változásai egyaránt formálnak. Erre Mark Carney kanadai miniszterelnök is utalt 2026-os davosi beszédében: a középhatalmak nem tekinthetők eleve tehetetlen szereplőknek a nemzetközi rendszerben.[38] Ugyanakkor a FOIP arra is rávilágít, hogy a középhatalmi narratívák hatókörét térbeli és kapacitásbeli korlátok szűkítik, így relevanciájuk és eredményességük nagymértékben függ attól, menynyire képesek alkalmazkodni a változó nemzetközi környezethez és a különböző szereplők érdekeihez.

Az elemzés alapján a FOIP további változásai is valószínűsíthetők, és ezek akár egyazon kormányzati cikluson belül is bekövetkezhetnek. A japán külpolitika mozgásterét továbbra is jelentősen befolyásolja az Egyesült Államoktól való biztonsági függés, gazdasági és diplomáciai kapacitásai ugyanakkor lehetővé teszik, hogy Japán saját kezdeményezésekkel alakítsa a regionális együttműködés kereteit, és középhatalmi szerepfelfogását is megjelenítse külpolitikai narratívájában. A Takaichi-kormányzat FOIP-megközelítésében érzékelhető az amerikai külpolitikával szembeni kritikusabb hangvétel, valamint a regionális kapcsolatok erősítésére irányuló törekvés arra utal, hogy Japán igyekszik bővíteni külpolitikai mozgásterét, és a térség biztonságának előmozdításában nagyobb szerepet szánni a regionális együttműködésnek. Ez nem feltétlenül jelenti az Egyesült Államokkal fenntartott szövetség háttérbe szorítását, sokkal inkább a japán külpolitikai eszköztár és partnerségi kapcsolatok diverzifikálására irányuló törekvésként értelmezhető. Ugyanakkor a FOIP számára komoly kihívást jelent a Trump-kormányzat szkepticizmusa a II. világháború utáni szabály- és intézményrendszer iránt, amely megnyilvánult egyrészt a Nemzetközi Büntetőbírósággal szemben bevezetett szankciókban,[39] de Donald Trump elnök a szabályokon alapú nemzetközi rendet is nyíltan kritizálta.[40]

A FOIP megfelelő értelmezéséhez és megvalósításához ezért fontos figyelembe venni a koncepció hídnarratíva-szerepét, az ebből következő folyamatos finomhangolásokat, valamint Japán regionális és kapacitásbeli korlátait. A vízió egyik sajátossága, hogy nem követeli meg minden résztvevőtől azonos érdekek vagy prioritások követését: lehetőséget biztosít számukra arra, hogy saját szempontjaik és eszközeik mentén kapcsolódjanak a közös kerethez. Ez az inkluzivitás elősegítheti a szélesebb körű együttműködést, ugyanakkor a FOIP hatékonysága továbbra is attól függ, hogy a rugalmasság mennyiben egyeztethető össze a koncepció tartalmi következetességével és Japán saját külpolitikai céljaival.

[38] CARNEY, Mark: Special Address by Mark Carney, Prime Minister of Canada, World Economic Forum, Davos. 2026.01.21. [online, 2026.10.20.]
[39] The Guardian: 'US imposes new sanctions on international criminal court'. *The Guardian*, 2026.10.09. [online, 2026.10.11.]
[40] YANG, Maya: 'I don't need international law': Trump says power constrained only by 'my own morality'. *The Guardian*, 2026.01.08. [online, 2026.03.18.]

A John Lukacs Világrend Elemzések sorozat a globális politikai és gazdasági rend átalakulásával kapcsolatos legfontosabb kérdéseket tárgyalja. A sorozat célja, hogy tudományos igénnyel megírt elemzéseken keresztül hozzájáruljon a világrend változásáról folytatott diskurzushoz, és feltárja a nemzetközi kapcsolatokban zajló dinamikákat. Az elemzések a nagyhatalmi versengést, a globális politikai struktúrák átalakulását, valamint a 21. századi világpolitikai tájat formáló kulcsszereplők külpolitikáját elemzik.

A sorozatot a John Lukacs Intézet keretében működő Amerika Kutatási Program és a Kína és Indopacifikus Régió Kutatási Program közösen szerkeszti. A sorozat szerzői elsősorban az Intézet kutatói, kutatócsoportjaink tagjai, de külsős szakértők is részt vehetnek, akik a tudományos követelmények betartásával kívánják kifejteni véleményüket. Az elemzések angol és magyar nyelven egyaránt elérhetőek, és céljuk, hogy a tudományos közösség, a döntéshozók, valamint a szélesebb közönség számára is értékes és hasznos betekintést nyújtsanak a világrend változásába.

Kiadó:
John Lukacs Intézet
Eötvös József Kutatóközpont
Nemzeti Közszolgálati Egyetem

ISSN: 3094-113X

Szerkesztők:
Csizmazia Gábor, Eszterhai Viktor, Tárnok Balázs

Szakmai lektor:
Vörös Zoltán, Eszterhai Viktor

© Szerző(k)

A kiadó elérhetősége:

1441 Budapest, Pf. 60.
Tel: 00 36 1 432-9000
E-mail: jli@uni-nke.hu